

Spracovanie slovesného vidu v Slovníku súčasného slovenského jazyka¹

Nicol Janočková
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

Presentation of Verbal Aspect in the Dictionary of the Contemporary Slovak Language

Solutions related to problems of presentation of verbal aspect in the first volume of the Dictionary of the Contemporary Slovak Language have been influenced by the adopted policy of limiting entry nesting, which made possible to process imperfective and perfective verbs separately, and in a more detailed manner. The respective lexical units mutually cross-reference to each other, both grammatically and semantically, by means of symmetrical aspectual correlation. This is being recorded either at the headword level, if the binary relation is present in all senses of a polysemous word, or at the level of a particular sense. The problems of presentation of prefix-based aspect couples and the re-assessment of dual-aspect verbs have not been completely decided yet.

0. Úvod

Slovesný vid predstavuje inherentnú vlastnosť v sémantike slovanského slovesa. Neexistuje teda sloveso, konkrétnejšie slovesná lexia, ktorá by nebola vidovo identifikovateľná. Je známe, že ide o lexikálno-gramatickú kategóriu úzko prepojenú s lexikálno-sémantickou kategóriou spôsobu slovesného deja (v rámci spôsobu slovesného deja sa rozlišujú tri podskupiny: lokalizovanosť, temporálnosť a modalitosť).

Pomôckou na určenie slovesného vidu sú známe kritériá (porov. Morfológia slovenského jazyka, 1966; M. Sokolová, 1995). Iba imperfektíva:

- vyjadrujú aktuálny prítomný čas (práve robím – *práve urobím),
- tvoria analytické futúrum (budem robiť – *budem urobiť)
- a činné prítomné (robiaci – *urobiaci),
- spájajú sa s fázovými slovesami (začal robiť – *začal urobiť).

Identifikácia slovesa z hľadiska vidu by relatívne nemala robiť problémy, až na prípady obojvidových slovies (zväčša však ide o prevzaté jednotky: *aklimatizovať sa*, *amortizovať*, *demonštrovať*, *frustrovať*).

Problémom v tejto súvislosti je ponímanie toho, čo možno považovať za vidovú dvojicu, teda dvojicu slovies zhodnú v lexikálnom význame, ale odlišujúcu sa

¹ Štúdia vznikla v rámci projektov VEGA 2/5038/27 a VEGA 2/0007/08 *Slovník súčasného slovenského jazyka – 2. etapa a 3. etapa (Koncipovanie a redigovanie slovníkových hesiel, postredakčná a editačná príprava rukopisu a s tým spojený lexikologicko-lexikografický výskum)*.

vidom (napr. *občerstviť – občerstvovať, kúpiť – kupovať, streliť – strieľať, robiť – urobiť*). Existuje niekoľko názorov. Jedni autori chápu nedokonavý a dokonavý vid ako dve formy jednej lexémy, teda **gramaticky** (porov. napr. F. Kopečný, 1962; Š. Peciar, 1961, 1962a, 1962b, 1963a, 1963b, 1963c, 1963d, 1965, 1966a, 1966b, 1967, 1968a, 1968b, 1968c, 1978; M. Sokolová, 1991, 1995, 2001; Sokolová a kol., 1999; čiastočne E. Sekaninová, 1978, 1980), iní ho ponímajú z **derivatologickej stránky**, čiže nedokonavé i dokonavé sloveso hodnotia ako dve samostatné lexémy (napr. N. S. Avilova, 1976; J. Furdík, 1998). **Prechodnú skupinu** predstavujú tí bádatelia, ktorí za gramatickú kategóriu považujú iba sufixálne tvorenie nedokonavého vidu, tzv. imperfektivizáciu (typ *zapísať – zapisovať*), kým prefixálnu perfektivizáciu typu *čítať – prečítať* radia do slovotvorby (napr. J. Horecký, 1959; J. S. Maslov, 1959; A. V. Isačenko, 1960; J. Oravec, 1958, 1974, 1984; čiastočne L. N. Smirnov, 1970).

Okrem sufixálneho (typ *kúp-i-t' – kup-ov-a-t', do-čist-i-t' – do-čist'-ov-a-t'*; kvázividová dvojica typu *pad-a-t' – pad-n-ú-t'*) a prefixálneho (typ *rob-i-t' – u-rob-i-t'*) tvorenia vidových dvojíc sa rozlišuje aj transflexná vidová korelácia typu *hod-i-t' – hádz-a-t'*, pri ktorej sa vid mení pomocou tematickej submorfémy, ktorá zvyčajne vyvoláva alternácie v koreni daného slovesa (termín transflexia podľa M. Sokolovej a kol., 1999 a J. Furdíka, 2004).

Pristavíme sa bližšie pri gramatickej koncepcii slovesného vidu M. Sokolovej (1999, 2001), ktorá uznáva existenciu čistej prefixálnej perfektivizácie (typ *robiť – urobiť*). Prefixálne tvorenie vidových dvojíc sa realizuje pomocou prefixálnych modifikačných morfémy, pričom autorka vo všeobecnosti rozlišuje prefixy: 1. slovotvorné (*zoskočiť, preletieť*) a 2. vidotvorné (modifikačné morfémy). V rámci vidotvorných potom: 1. „čisto“ vidotvorné (*zblednúť, pochváliť*) a 2. subsumpčné vidotvorné (*nakresliť, rozštiepiť*).

Prefixy sú podľa autorky **vidotvorné**, ak sa pri perfektivizácii: 1. nemení lexikálny význam slovesa (*učiť sa – naučiť sa, číslať – očíslať, cengat' – zacengat'*); 2. nemení väzba slovesa v rámci lexie (*balamutiť – pobalamutiť niekoho, kradnúť – ukradnúť niečo*); 3. od predponového slovesa sa nedá vytvoriť sekundárne imperfektívum (*platiť – zaplatiť – *zaplácať*); 4. nie je možný prefixálno-reflexívny spôsob tvorenia; 5. je rovnaký kontext; 6. existuje jeden ekvivalent z jazyka bez kategórie slovesného aspektu (*z/hnúť – nem. verfaulen*).

V týchto prípadoch sa imperfektívum aj perfektívum vnímajú ako dva gramatické tvary jedného slovesa.

Prefixy sú **slovotvorné** (majú funkciu derivačnej morfémy), ak: 1. menia význam slovesa z hľadiska spôsobu slovesného deja, t. j. lokalizovanosti, temporálnosti, modalitnosti (*letieť – priletieť, končiť – dokončiť, rozprávať – vyrozprávať sa*); 2. menia väzbu slovesa (*rezať drevo – narezat' dreva*); 3. od predponového slovesa sa dá vytvoriť sekundárne imperfektívum transflexiou alebo sufixáciou (*variť – vyvariť – vyvárať, písať – pripísať – pripisovať*); 4. ide o rozloženú morfému so

samostatným komponentom *sa, si* (*oddýchnuť si, rozpršať sa*); 5. neexistuje bezpredponové sloveso (*odbremeniť, obťažovať*).

Pri splnení týchto podmienok imperfektívum a perfektívum M. Sokolová hodnotí ako dve samostatné slovesá.

1. Zhody a rozdiely v spracovaní slovesného vidu vo výkladových slovníkoch

Porovnávali sme heslá zo Slovníka slovenského jazyka (1959–1968; ďalej SSJ), Krátkeho slovníka slovenského jazyka (2003; ďalej KSSJ) a Slovníka súčasného slovenského jazyka A–G (2006; ďalej SSSJ).

Koncepcie vnímania vidovej problematiky sa do istej miery odrážajú aj v lexikografickom spracovaní, v rámci ktorého uvádzanie vidovej charakteristiky slúži na slovnodruhové zaradenie heslového slova, v danom prípade slovesa (najprv uvedieme príklady na lexikografické spracovanie jednotlivých typov vidových dvojíc v daných slovníkoch a potom porovnáme metódy ich spracovania).

1.1. Sufixácia

SSJ

dokončiť -í, -ia, rozk. -nči/-nč dok. (čo) doviest' do konca, skončiť, ukončiť, dovŕšiť: *d. prácu, dielo, štúdiá; stavba je dokončená*; nedok. **dokončievať**, -a, -ajú i **dokončovať**, -uje, -ujú

KSSJ

dokončiť -nč/-i! dok. doviest' do konca, skončiť, zakončiť, dovŕšiť: *d. skladbu, stavbu, d. štúdiá*; nedok. **dokončievať** -a, **dokončovať**

SSSJ

dokončievať -va -vajú -vaj! -val -vajúc -vajúci -vaný -vanie, **dokončovať** -čuje -čujú -čuj! -čoval -čujúc -čujúci -čovaný -čovanie nedok. (čo) ▶ dovádzať do konca, do stavu, keď je niečo hotové; syn. ukončovať, zakončovať, dovŕšovať; op. začínať: *d. štúdiá; d. žatvu; d. stavbu domu; d. obed dovárať; Dokončovala trvalú, keď k nej prišiel šéf.* [P. Karvaš]; *Zamerali sme sa na konečnú, ktorá je momentálne v štádiu dokončievania.* [Vč 1983];

▣ dok. ↗ **dokončiť**

dokončiť -čí -čia dokonč/dokonči! -čil -čiac -čený -čenie dok. (čo) ▶ doviest' do konca, do stavu, keď je niečo hotové; syn. skončiť, ukončiť, zakončiť, dovŕšiť; op. začať: *d. prácu; d. článok dopísať; d. nepríjemný rozhovor; d. nakrúcanie filmu; d. základnú školu vychodiť; dokončená stavba; dokončenie jesenných prác; Ty si pokojne všetko dokončíš, vymaluješ aj vypáliš.* [V. Handzová]; *Nedokončil vetu, lebo vždy mu vyhrkli z očí slzy.* [P. Jaroš] nedopovedal;

▣ nedok. ↗ **dokončievať, dokončovať**

1.2. Transflexia

SSJ

dosušiť, -í, -ia dok. (čo) dokončiť sušenie, celkom usušiť: *d. seno*; nedok. **dosúšať**, -a, -ajú i **dosušovať**, -uje, -ujú || **dosušiť sa**; nedok. **dosúšať sa** i **dosušovať sa**

KSSJ

dosušiť dok. dokončiť sušenie, úplne vysušiť: *d. mláďzu, bielizeň*; nedok. **dosúšať** -a, **dosušovať** // **dosušiť sa**: *seno sa d-í*; nedok. **dosúšať sa**, **dosušovať sa**

SSSJ

dosušiť -ši -šia *dosušiť* -šil -šiac -šený -šenie dok. (čo) ▶ úplne zbaviť vlhkosti vplyvom slnka, tepla a pod., vysušiť: *d. seno; semená, mak necháme d.; d. šaty na radiátore; dosušené snopy*;

▣ nedok. ↗ **dosúšať, dosušovať**

dosúšať -ša -šajú -šaj! -šal -šajúc -šajúci -šaný -šanie, **dosušovať** -šuje -šujú -šuj! -šoval -šujúc -šujúci -šovaný -šovanie nedok. (čo) ▶ dokončovať zbavovanie vlhkosti vplyvom slnka, tepla a pod.: *d. seno, zrno kukurice; d. bielizeň na povale; dosúšanie uvädnutého krmu; dosúšanie studeným, teplým vzduchom*;

▣ dok. ↗ **dosušiť**

dosušiť sa -ši sa -šia sa *dosušiť sa!* -šil sa -šiac sa -šený dok. ▶ úplne sa zbaviť vlhkosti, stať sa suchým, vyschnúť: *seno, tabak sa dosušiť v sušiarňi; šaty sa mu dosušili na tele; Žena kropila košeli, čo sa práve dosušila na balkóne*. [LT 1991];

▣ nedok. ↗ **dosúšať sa, dosušovať sa**

dosúšať sa -ša sa -šajú sa -šaj sa! -šal sa -šajúci sa, **dosušovať sa** -šuje sa -šujú sa -šuj sa! -šoval sa -šujúci sa nedok. ▶ zbavovať sa vlhkosti vplyvom slnka, tepla a pod.: *cibuľa sa necháva d. na vzdušnom mieste; Steblovité a stonkovité rastliny sa musia dosúšať tak, aby nenastalo ich samovznietenie*. [Inet 1998]; *Mandle sa po zbere dosušujú na slnku*. [ŽM 2002];

▣ dok. ↗ **dosušiť sa**

SSJ hniezduje vidové dvojice: sufixálne *dokončiť – dokončievať, dokončovať; kúpiť – kupovať*, transflexné *dosušiť – dosúšať, hodiť – hádzať*, ba aj prefixálne *čítať – prečítať*. V SSJ pri transflexnom tvorení bezpredponové vidové dvojice na seba odkazujú, majú samostatné heslové state, napr. samostatné heslo perfektíva *hodiť* má prihniezdované nedokonavé *hádzať*, ale zároveň sloveso *hádzať* má vlastnú heslovú stať. Odvođeniny od týchto transflexných vidových dvojíc sú už len prihniezdované k perfektívu, napr. k dokonavému *prehodiť* je prihniezdované nedokonavé *prehadzovať*, pričom vidová súvzťažnosť sa uvádza ku konkrétnemu významu (nedok. *prehadzovať* k 1–6).

KSSJ transflexné vidové dvojice typu *dosušiť – dosúšať, hodiť – hádzať, spojiť – spájať* iba hniezduje. Svojím prístupom reprezentuje koncepciu, ktorá v rámci jedného heslového slova spracúva sufixálne a tranflexne utvorené vidové koreláty, teda v rámci bezpredponových či predponových perfektív typu *dať, zapísať* má pri-

hniezdované sekundárne imperfektívum *dávať*, *zapisovať*, resp. pri bezpredponových perfektívach *spojiť* hniezduje transflexné imperfektívum *spájať*, pričom dané nedokonavé slovesá v abecednom poradí odkazujú na svoje hniezdajúce heslo (pri *zapisovať*, *spájať* je odkaz na perfektíva *zapísať*, *spojiť*). Slovesá s bohatou významovou štruktúrou v dokonavom aj nedokonavom vide sa okrem vzájomného odkazovania spracúvajú samostatne, napr. *dať* – *dávať*. Podobne sa spracúvajú aj jednorazové slovesá typu *dýchnuť*, t. j. pri nedokonavom slovese *dýchať*.

1.3. Prefixácia

SSJ

badaf, -á, -ajú nedok. (čo i so spoj. že) začínať poznávať, pozorovať, vidieť: *b. zmenu, premenu; badá, že sa stav zhoršuje*; často neos. *badaf, nebadaf nápravu, zlepšenie; chyby nebolo badaf* (Tim.); dok. **zbadaf**

zbadaf, -á, -ajú dok. (koho, čo, s neurč. i so spoj. že) spozorovať, pobadať, všimnúť si: (*Milica*) *zbadala jazdca*. (Hor.) (*Komorná*) *zbadala rozsypané perly*. (Ráz.) *V dialke zbadá modrať sa svázacku košelu*. (Laz.) *Chlapi ani nezbadali, že sa k nim blíži Ondrej*. (Krnó) *Hodiny sa zastavili a nik to nezbadal*. (Jil.) || **zbadaf sa** obadať sa, spamätať sa: *Krt sa len vtedy zbadal, keď mu kohút padol k nohám*. (Kuk.) (*Martinec*) *chcel niečo vybuchnúť, ale sa zbadal*. (Hor.)

KSSJ

badaf nedok. pozorovať, vidieť: *b. zmenu; b-l, že má horúčku; (ne)b. zlepšenie; chyby nebolo b.*

zbadaf dok. spozorovať (význ. 1, 2), zočiť, zazrieť; všimnúť si, postrehnúť: *nechcel, aby ho z-li; z-á každú chybu* || **zbadaf sa** spamätať sa (význ. 1): *z-l sa, že zabudol dáždík*

SSSJ

badaf -dá -dajú -daj! -dal -dajúc -dajúci nedok. (čo; s vedľajšou vetou) ► začínať poznávať, zrakom postihovať, pozorovať; syn. vidieť: *b. zlepšenie, zmenu; chyby nebolo b.; badala, že dieťa má horúčku; v jeho očiach bolo b. obdiv; Chlapec väčšmi cítil, ako badal, že tam nehybne stojí*. [J. Beňo];

▣ dok. ↗ **zbadaf**

SSJ ďalej uvádza pri bezpredponovom imperfektíve typu *badaf* predponové perfektívum *zbadaf*, ale pri perfektíve *zbadaf*, ktoré má samostatnú stať, táto vidovosť nie je usúvzťažnená, t. j. neuvádza sa jeho bezpredponové imperfektívum *badaf*.

V KSSJ sa prefixálne vidové dvojice typu *badaf* – *zbadaf* neusúvzťažňujú a majú svoje samostatné heslové state.

Tie predponové slovesá, ktoré sú odvodené od obojvidových sloviac a v podstate ich perfektivizujú, sú v SSJ k daným obojvidovým slovesám prihniezdované, napr. predponové *zaktivizovať* je prihniezdované k obojvidovému *aktivizovať*. Na druhej strane však pri predponovom slovese *zaktivizovať* sa nehniezduje obojvi-

dové *aktivizovať*. Ich vidová korelácia je naznačená iba implicitne vo výkladovej parafráze, napr.

aktivizovať, -uje, -ujú nedok. i dok. (koho, čo) podnecovať, podnietiť, povzbudzovať, povzbudiť k väčšej aktívnosti, k zvýšenej činnosti; uvádzať, uviesť do činnosti: *a. revolučné sily, a. masy, a. členstvo strany; a. pracovné rezervy*; dok. i **zaktivizovať**

zaktivizovať, -uje, -ujú dok. (koho, čo) podnietiť, povzbudiť k väčšej aktívnosti, k zvýšenej činnosti; uviesť do činnosti: *z. pracujúcich do boja za mier; Bojovali za zaktivizovanie všetkých síl, ktoré môžu byť na prospech novej socialistickej kultúre.* (Mráz)

V KSSJ nie sú síce takéto predponové slovesá prihniedzované k obojvidovým slovesám ako ich vidový pendant, ale ich vidová súvzťažnosť je naznačená vo výklade predponového dokonavého slovesa, teda:

aktivizovať nedok. i dok. povzbudzovať, povzbudiť do väčšej aktivity; uvádzať, uviesť do činnosti: *a. žiakov; a. obranyschopnosť organizmu // aktivizovať sa* vyvíjať, vyvinúť zvýšenú činnosť: *robotníctvo sa a-je*

zaktivizovať dok. k aktivizovať: *z. mládež v boji proti drogám; z. všetky sily // zaktivizovať sa*: *z. sa v ochrane životného prostredia*

V SSSJ sa uplatňuje vzájomné odkazovanie:

aktivizovať [-t-] -zuje -zujú -zuj! -zoval -zujúc -zujúci -zovaný -zovanie nedok. i dok. <lat.> **1.** (koho, čo) ► podnecovať, podnietiť k (väčšej) aktivite, činorodosti; povzbudzovať, povzbudiť k (intenzívnejšej) činnosti; robiť, urobiť aktívnejším: *a. členov združenia; a. študentov; a. tvorivé schopnosti jedinca; a. sily národa; a. intelekt a duchovnosť; a. pozornosť detí; aktivizujúci vplyv umenia; aktivizovanie podnikateľského sektora; aktivizované fašistické živly*

2. (čo) ► uvádzať, uviesť do aktívneho stavu, do činnosti; syn. aktivovať: *a. bombu*;

▣ dok. i ↗ **zaktivizovať**

aktivizovať sa [-t-] -zuje sa -zujú sa -zuj sa! -zoval sa -zujúc sa -zujúci sa -zovaný -zovanie sa nedok. i dok. <lat.> ► stávať sa, stať sa aktívnejším; dostávať sa, dostať sa do aktívneho stavu: *a. sa vo verejnom živote; s príchodom teplých dní sa aktivizujú kliešte; Aktivizuješ sa a to je správne. Aktivizácia zabíja aj tú najhnusnejšiu klímu.* [P. Kováčik];

▣ dok. i ↗ **zaktivizovať sa**

Ako z jednotlivých ukážok vidno, SSSJ spracúva vidovú charakteristiku v maximálnej možnej miere, pričom sa snaží zachytiť všetky typy vidových dvojíc (sufixálnych, transflexných i prefixálnych).

Tým, že sa v súlade s koncepciou **minimalizovalo hniezdovanie**, tento dôležitý krok zasiahol aj slovesné heslá, a to v tom zmysle, že vidovo si zodpovedajúce slovesá majú každé svoje samostatné heslo, pričom na konci heslovej state vzájomne na seba, resp. iba v niektorých významoch, odkazujú. Osobitne sa spracúvajú

aj **zvrtné slovesá**, okrem výnimočných prípadov, keď nezvrtné aj zvrtné sloveso vystupujú ako varianty, napr. *besnieť, besnieť sa*.

Hniezdajú sa iba **opakovacie slovesá** pri nedokonavých slovesách (za skratkou opak.), pretože sa pri nich predpokladá totožnosť významovej štruktúry so zodpovedajúcim imperfektívom, plus sémantický príznak frekventatívnosti navyše, napr.

- cestovať** -tuje -tujú -tuj! -toval -tujúc -tujúci -tovanie nedok. (čím; po čom; kam; 0)
▶ konať cestu nejakým dopravným prostriedkom; byť na ceste al. na cestách; syn. putovať: c. *autom, autobusom, vlakom, loďou, lietadlom*; c. *po mori, po súši*; c. *po celom svete*; c. *súkromne, služobne*; c. *na poradu, na kongres*; *uprednostniť cestovanie vo dvojici*; c. *prvou, druhou, turistickou triedou*; c. *hore-dolu* ustavične □ *cestovať na čierno bez cestovného lístka*;
■ opak. **cestovávať** -va -vajú -val, **cestúvať** -va -vajú -val

2. Spracovanie jednotlivých vidových typov

Zo slovotvorného hľadiska sa v SSSJ rozlišujú a spracúvajú tieto typy vidových dvojíc:

2.1. Nedokonavé slovesá ako heslové slová

2.1.1. Bezpredponové nedokonavé slovesá. Vidový korelát pri tomto type sloves sa tvorí prefixálne, ale väčšina bezpredponových sloves zostáva imperfektívami tantum v celej svojej významovej štruktúre, to znamená, že nemajú svoj čistý vidový protiklad, napr. *asistovať, bačovať, balansovať, báť sa, člapkať sa, drapkať, dunieť, evanjelizovať, fičať, gestikulovať*, podobne pohybové slovesá, napr. *behať, brodiť, brodiť sa, cajdákať sa, čabrať sa, frčať*.

Vidové dvojice sme overovali v Morfematickom slovníku slovenčiny (M. Sokolová a kol., 1999; ďalej MSS), ktorý ako prvý slovník uvádza čisté vidové dvojice v slovenčine symetricky, t. j. pri nedokonavom i dokonavom koreláte. Z MSS sme vychádzali hlavne pri prefixálnych typoch vidových dvojíc (*búriť sa – vzbúriť sa*), pretože sufixálne a transflexné dvojice sú menej diskutabilné (*doladiť – doladovať, streliť – strieľať*), ale nepridržiavali sme sa ho absolútne, pretože MSS stanovuje vidový korelát slovesnej lexémy ako celku, nie jednotlivých lexíí polysémického slovesa. Tak napr. MSS uvádza ako vidovú dvojicu *deliť – vydeliť*, SSSJ dvojicu *deliť – vydeliť* vníma ako vidovú len v odbornom význame z matematiky – (čo; čím; 0) určovať, koľkokrát je deliteľ obsiahnutý v delenci; vypočítavať delením; op. násobiť: *d. dvadsať desiatimi; osem delené dvoma; d. celými, desiatinnými číslami*; v ostatných významoch slovesu *deliť* vidovo zodpovedá prefixálne sloveso *rozdeliť*. Vo význame – (koho, čo (od čoho)) tvoriť priestorovú al. časovú hranicu; syn. oddeľovať: *rieka delí dva štáty; od najbližšej dediny ich delil úzky lesík* – je sloveso *deliť* imperfektívum tantum, sémanticky ide o statické sloveso (v porovnaní s ostatnými lexiami, ktoré sú akčné).

MSS

búriť sa – vzbúriť sa

SSSJ

búriť sa -ri sa -ria sa *búr sa!* -ril sa -riac sa -riaci sa -renie sa nedok. **1.** (0; proti komu, čomu) ▶ prejavovať nespokojnosť, vzdor, stavať sa na odpor; syn. povstávať, rebelovať: *odborári, študenti sa búria; Odovzdaj sa do vôle osudu, nerepci, nebúr sa.* [J. Beňo]; *Aj sám sa vnútorne búrim všetkým príkazom.* [V. Mináč]

2. ▶ (o citoch, o ľudských orgánoch) prudko sa prejavovať, búrlivo reagovať (po podráždení); syn. dvíhať sa, vriieť: *hnev sa v ňom búri; žalúdok, žľč, krv sa mu búri; Búrila sa vo mne zvedavosť, vírili sa vo mne otázky.* [A. Bednár]; *Všetci pozerajú tým smerom, plameň im ožiaruje tváre, pod červeným odbleskom sa búri nespokojnosť.* [J. Papp]

3. ▶ prejavovať sa rýchlym pohybom, prudkou reakciou; syn. dvíhať sa, vzdúvať sa: *more sa búri; víno sa búri prudko kvasí;*

▣ dok. k 1, 2 ↗ **vzbúriť sa**

Alebo môže ísť o niekoľko variantov vidových korelátov k celému heslu: *baláchať – obaláchať, nabaláchať, zbaláchať.*

MSS

baláchať – nabaláchať, obaláchať

SSSJ

baláchať -cha -chajú -chaj! -chal -chajúc -chajúci -chaný -chanie nedok. expr.

1. (koho čím) ▶ pôsobiť na niekoho prostredníctvom nepravdy, klamstva, ohlu-povať; syn. balamutiť: *balácha ju rečičkami, sladkými rečami; Zdôraznil, že je nezodpovedné baláchať ľudí prázdnyimi sľubmi.* [Inet 2001]

2. (čo; 0) ▶ rozširovať falošné správy, vyvolávať zmätok nepremyslenými reča-mi; syn. balušiť, balamutiť: *b. do sveta; jalové baláchanie; Aká múka? Aké sitá? Čo to zas baláchaš?* [V. Šikula];

▣ opak. **baláchavať** -va -vajú -val;

▣ dok. ↗ **obaláchať, nabaláchať, zbaláchať**

Ako možno z príkladov vidieť, pri tomto type slovies sa uvádzajú predponové vidové koreláty, o ktorých sa v lingvistických kruhoch najviac diskutuje. Pri výbere čisto zdokonavujúcej predpony sme uprednostňovali hlavne prefixy:

- 1. desémantizované** – s oslabeným významom: **z-, o-, u-**, napr. *zadministrovať, zbohatnúť; obelasiať, obalamutiť, obodovať; učiniť;*
- 2. subsumpcné – zaradovacie** (I. Poldauf, 1954, 1956; F. Kopečný, 1962) – sú konkrétnejšie, zvyrazňujú istú implicitnú sémantickú črtu základového slovesa (tieto prefixálne vidové koreláty sú, samozrejme, uvedené ku konkrétnemu významu základového slovesa alebo k celej jeho významovej štruktúre, ak jej zodpovedajú), napr. *rozdeliť, nabalzamovať, prederaviť, rozdrobiť/nadrobiť/ podrobiť, pridružiť sa/združiť sa;*

3. distributívny prefix *po-*: *podeliť sa, pobaliť sa*;

4. prefix *do-*: obojvidové *citovať*² – *docitovať* (úradne predvolať); nedok. *čakať* – dok. k 1, 3 *dočkať*.

Niektoré prefixy majú konkrétnejší význam rezultatívnosti, výsledku činnosti, kvôli ktorej sa dej konal (*vybetónovať, vybagrovať; nablokovať nákup; očesať bavlnenú látku, konope*). Vo všeobecnosti každé dokonavé sloveso podľa našej mienky má implicitný príznak rezultatívnosti, niektoré viditeľnejší, konkrétnejší, iné menej. Rezultát môže byť aj abstraktnej povahy, napr. *badáť – zbadáť, fúkať sa – nafúkať sa* (hnevať sa – nahnevať sa), a to, že je to sloveso dokonavé, je len sprievodným znakom tejto rezultatívnosti. Každé sloveso je vidovo identifikovateľné, ale nie všetky slovesá majú sémanticky rovnaký a vidovo opačný korelát. Zostávajú teda jednovidovými (imperfektíva tantum alebo perfektíva tantum).

Pretože v prvom zväzku SSSJ sme pracovali vzhľadom na charakter „koncepovaných písmen“ (A až G) predovšetkým s predponovými slovesami utvorenými prefixom *do-* (nerátame sem cudzie prefixy typu *decentralizovať, diskvalifikovať*), tieto slovesá nevystupovali ako čisto perfektívne k svojim bezpredponovým motívom (okrem spomenutých dvoch prípadov *citovať*² – *docitovať, čakať – dočkať*).

Prefix *do-* je predovšetkým slovotvorný a vyjadruje hlavne významy z hľadiska lexikálno-sémantickej kategórie spôsobu slovesného deja (klasifikáciu sme prevzali od E. Sekaninovej, 1980):

1. lokalizovanosť

– smerovanie deja k dosiahnutiu cieľa: *dobehnúť, doniesť, doletieť, dovaliť sa*

2. temporálnosť

– dokončenie poslednej fázy deja: *dovariť, dobudovať, dospievať* (o speve)
– skončenie, zánik deja: *dohrmieť, doznieť*

3. modalitosť

– vykonanie deja vo veľkej miere: *dorúbať sa* (= hovor. expr. veľmi sa opiť), *dourážať, došliapať*
– dosiahnutie kladného výsledku vynaložením veľkého úsilia: *dozvoniť sa, dočkať sa*
– zasiahnuť dejom všetky alebo veľa objektov: *dorezať, doštípať*
– dodatočne doplnenie deja po určitú mieru: *dokúpiť, doposlať, dosypať*.

Pri **temporálnom význame** predpony *do-* sme uplatnili dva, resp. tri typy výkladovej parafrázy:

1. „dokončiť, skončiť + základové sloveso“ – pri objektových slovesách, napr. **doškrabať** *-be -bú (ne)doškrab! -bal -búc/-bajúc -baný -banie* dok. **1.** (čo) ▶ dokončiť šúpanie, škrabanie: *d. zemiaky...*
2. „ prestať + základové sloveso“ – pri subjektových slovesách, napr. **dofučať** *-čí -čia dofuč! -čal -čiac -čanie* dok. **1.** ▶ prestať fučať: *neos. už dofučalo, nastalo bezvetrie...*

3. „dokončiť + základové sloveso; prestať + základové sloveso“ – pri slovesách, ktoré môžu vystupovať ako subjektové aj ako objektové, napr.

dostríhať -há -hajú -haj! -hal -hajúc -haný -hanie dok. 1. (č0; 0) ▶ dokončiť strihanie; prestať strihať: *d. živý plot, látku na šaty; d. ovce; dostríhal, odložil nožnice...*

Tieto temporálne významy sa mohli vyskytnúť pri jednom slovese spolu s inými, napr. modalitnými významami. V takomto prípade ide o **kosémiu**, vzájomnú nezávislosť medzi významami polysémického slovesa, t. j. keď chýba sémantická derivácia medzi významami (o kosémii porov. J. Dolník, 1989; N. Janočková, 2002), napr.

dobudovať -duje -dujú -duj! -doval -dujúc -dovaný -dovanie dok. (č0) 1. ▶ dokončiť budovanie niečoho; syn. dostavať: *d. tábor, nemocnicu, dopravnú tepnu, priehradu; d. občiansku vybavenosť; organizačne d. turistiku a cestovný ruch; dobudovanie jednotlivých odvetví výroby, vysokého školstva*

2. ▶ dodatočne pribudovať, pristaviť; zrekonštruovať; syn. dostavať: *d. dialničný úsek, športový areál; Akýkoľvek prístrešok môžeme využiť a dobudovať na letnú kuchyňu.* [Inet 2005];

▣ nedok. ➤ **dobudovávať, dobudúvať**

Slovesá perfektivizované pomocou sufixu **-núť/-núť'** (*blýskať sa – blysnúť sa, dýchať – dýchnuť*) hodnotíme v súlade s doterajšou lexikografickou tradíciou len ako **približné vidové dvojice**. Plne si však uvedomujeme jednorazový charakter týchto dokonavých slovies a dokonca v niektorých lexiách aj vidovú nezameniteľnosť, napr. *búchať – buchnúť dverami* vo význame „spôsobovať – spôsobiť silný tupý zvuk pri náraze“ ide o približnú vidovú dvojicu, ale vo význame *hovor. expr. „prestať (dobro) fungovať, zlyhať“ buchať nám obrazovka je buchnúť* perfektívum tantum (defektné **búchala nám obrazovka*).

Nedokonavé slovesá sa v týchto prípadoch (*cúvať, drgať, doliehať*) vyznačujú implicitným sémantickým príznakom opakovanosti a trvania deja. Pri približných vidových dvojiciach slovies typu *búchať – buchnúť*, ktoré vyjadrujú zvukové a vizuálne vnemy, sa popri sufixálnom perfektíve *buchnúť* uvádza ako synonymný vidový korelát aj predponové sloveso s prefixom *za-*, teda *zabúchať*. Typ *zabúchať* obsahuje vo svojej sémantike opakovanosť deja („niekoľkokrát, obyčajne v rýchlom slede, udrieť, buchnúť“).

Zvukových slovies je niekoľko typov, a to:

1. typ **blačať, bečať, brblať, brbtať, burácať, čvrlíkať, dudrať, dunieť, erdžať** má ako vidový korelát sloveso s prefixom *za-*;
2. typ **búchať, brinkať, cengať, cvakať**, ktorý má sufixálny „jednorazový“ vidový korelát (*buchnúť, brinknúť, cengnúť, cvaknúť*), ale aj prefixálny vidový korelát s prefixom *za-* (*zabúchať, zabrinkať, zacengať, zacvakať*), takže perfektíva typu *brinknúť, zabrinkať* vystupujú ako synonymné vidové koreláty k nedokonavému *brinkať*;

3. typ **cvakotať**, **blabotať**, **blbotať**, **buchotať**, **cengotať**, ktorý má len prefixálny vidový korelát s predponou *za-* (*zacvakotať*, *zablabotať*, *zablbotiť*, *zabuchotať*, *zacengotať*); väčšinu týchto slovíčok MSS buď nezachytáva, alebo ak áno, tak sú imperfektívami tantum.

Pôvodne sme uvažovali o tom, že vidové koreláty s prefixom *za-* by sme pri týchto zvukových slovesách odstránili, pretože sémanticky vyjadrujú jednak momentnosť, krátke trvanie deja (napr. *zablačať*, *zaerdžať*), jednak opakovanosť momentného, krátkeho deja (napr. *zabúchať*, *zacvakať*). Na to, aby sme to mohli urobiť, sme museli premyslieť výkladovú parafrázu daných prefixálnych slovíčok s prefixom *za-* tak, aby neprípomínala dokonavý vid, t. j. aby sa v nej nevyskytol paralelizmus výkladových komponentov „vydávať zvuk/zvuky“ a „vydať zvuk“, ktorý sa v doterajších lexikografických opisoch vyskytuje, a tým naznačuje vidovú súvzťažnosť. Pokúsili sme sa o parafrázy typu:

blačať – 1. vydávať zvuk ako ovca, teľa, koza; 2. pejor. nepríjemným škreklavým hlasom plakať, kričať, falošne spievať

zablačať – 1. na krátky čas sa ozvať zvukom charakteristickým pre ovcu, teľa, kozu; 2. pejor. povedať niečo; falošne zaspievať

búchať – 1. spôsobovať silný tupý zvuk pri náraze; 2. vydávať tupý zvuk pri náraze tvrdých predmetov, pri výstreloch a pod., robiť buchot; 3. prudko, údermi narážať, búšiť; 4. údermi zasahovať človeka al. iného živého tvora

zabúchať – raz al. niekoľkokrát udrieť; spôsobiť silný tupý zvuk pri náraze

cvakotať – 1. (o predmetoch) vydávať krátke, ostrejšie, obyč. nepravidelné zvuky, drkotať, hrkotať; 2. spôsobovať krátke ostré zvuky

zacvakotať – 1. viackrát v rýchlom, obyč. nepravidelnom slede vydať krátky, ostrejší zvuk, opakovane cvaknúť; 2. opakovane spôsobiť krátky ostrý zvuk; spôsobiť viacnásobné cvaknutie.

Nakoniec sme sa rozhodli ponechať obidva synonymné vidové koreláty, lebo navrhované parafrázy pôsobili trochu umelo, hoci metajazyk pripúšťa konštrukty istého typu. Niekde dvojice typu *cinknúť*, *zacinkať* vystupujú ako úplné synonymá, inde sa táto dvojica vidových synonym v niektorých významoch navzájom dopĺňa (*brnknúť*, *zabrnkáť*):

cinkať -ká -kajú -kaj! -kal -kajúc -kajúci -kanie nedok. **1.** ► vydávať jasné, zvonivé zvuky pri náraze kovových al. sklenených predmetov; syn. cinkotať: *zvonček na bicykli cinká; vo vreckách mu cinkajú drobné mince; Zdalo sa mi, že niektoré kolieska cinkajú a zvonja.* [V. Šikula]

2. (čím) ► cielene spôsobovať jasné, zvonivé zvuky: *c. zvončekom, kľúčmi; V rádiu niekto plakal, do toho cinkal otec tanierom a lyžičkou.* [D. Dušek];

▣ dok. ↗ **cinknúť, zacinkať**

cinknúť -kne -knú -kni! -kol -kla -knúc -knutie dok. **1.** ► vydať krátky, jasný, zvonivý zvuk pri náraze kovových al. sklenených predmetov: *telefón cinkol;*

lyžička cinkla o šálku; Znova sa dotkol skla nechtom a zasa krištáľové cinknutie. [A. Baláž]; pren. *Len v sebe začul tiché cinknutie.* [L. Ballek]

2. (čím; čím o čo) ▶ spôsobiť jasný, zvonivý zvuk; syn. štrngnúť: *c. príborom; cinkli pohármí* i pren. *prípili si; Prsteňom som slabo cinkol o okraj svojho prázdneho pohára.* [J. Puškáš];

▣ nedok. ↗ **cinkať**

brnkať -ká -kajú -kaj! -kal -kajúc -kajúci -kanie nedok.

1. (na čom; 0) ▶ vyludzovať tóny na strunovom hudobnom nástroji dotykcom prstov al. brnkadla: *b. na gitare, na lutne, na balalajke*

2. expr. ▶ slabo, jedným prstom al. zle hrať, obyč. na klavíri: *b. po klávesoch; Na klavíri vôbec neviete hrať, a preto vám vaše brnkanie pripomína dekadentnú hudbu.* [R. Sloboda]

3. (po čom; o čo) ▶ ľahko udierať (prstom), narážať na niečo; syn. klepkáť, ťukať: *dieťa si brnká prstom po spodnej pere; kamienky brnkali o blatníky; Od vzrušenia neobsedí, vstáva, ceruzkou si brnká po predných zuboch.* [V. Bednár]; *Brnká mi ukazovákom po zvedavom nošteku.* [M. Figuli]

4. (čím; 0) ▶ (o kovových, sklenených a pod. predmetoch) pri jemnom náraze vydávať krátky, zvonivý zvuk; spôsobovať takýto zvuk; syn. štrngať: *b. pohármí; Ťažkou lyžicou z novej súpravy brnkal po dne taniera.* [G. Rothmayerová]

5. expr. ▶ prudko, rýchlo, splašene lietať, poletovať; syn. bŕkať: *muchy brnkajú; Krivonosky brnkajú ponad kosodrevinou.* [K. Jarunková]; *Múka sa sypala na zem a mole z nej len tak brnkali.* [V. Markovičová-Záturcká]

▣ fraz. *brnkať niekomu na nervy/na city* dráždiť, provokovať niekoho; *nedá si popod nos brnkať* nedovolí, aby doňho zadierali, dráždili ho, provokovali; opak. **brnkávať** -va -vajú -val;

▣ dok. k 1, 3–5 ↗ **brnknúť**, k 1–4 ↗ **zabrnkať**

Uvádžanie zodpovedajúceho slovesného vidového korelátu (či už sufixálneho, prefixálneho alebo transflexného) k slovesu neznamená, že dokonavé a nedokonavé sloveso vnímame len ako dva gramatické tvary jednej lexémy. Každé z nich je samostatnou lexikálnou jednotkou, o čom svedčí ich osobitné spracovanie na príslušnom mieste podľa poradia v abecede (teda sa nehniedzujú), pričom na seba vo svojich heslových statiach vzájomne odkazujú. V prospech ich samostatnosti hovorí aj to, že naznačené vidové koreláty majú do istej miery obmedzené kontextové použitie, nielen čo sa týka jednotlivých významov, ale aj konkrétnych realizácií týchto významov, napr. nedok. *daríť sa* – dok. *podaríť sa, vydaríť sa* k významu – „(komu) (o človeku a jeho činnosti) úspešne al. bez väčších ťažkostí napredovať; mať úspech, dobré výsledky, robiť pokroky“ – *tomu sa všetko darí/podarí/vydarí*, ale v neosobnom použití sú z aspektuálneho hľadiska obmedzené: *darí sa mu v práci* – **podarí, *vydarí sa mu v práci*.

V procese editovania jednotlivých slovných druhov sa prijalo rozhodnutie neuvádzať na konci heslovej state sloviess informáciu o ich spájateľnosti s jednotlivými

vými predponami, ako je to napr. v Slovníku spisovného jazyka českého (1989). Dôvodov bolo niekoľko:

- bola to slovotvorná informácia osobitného typu. Mohlo by sa namietat, že iné slovné druhy sú o túto možnosť ukrátené, hoci sa napr. uvádzajú deminutíva, augmentatíva a prechýlené mená pri substantívach, ale tie sú prihniezdované, teda nespracúvajú sa na inom mieste v slovníku. Na rozdiel od nich uvedené predponové sloveso by nebolo prihniezdované k bezpredponovému slovesu, iba by v istom zmysle odkazovalo na svoje samostatné spracovanie na mieste podľa abecedného poradia;
- pri uvádzaní prefixálneho vidového korelátu sa vyskytol problém odlíšiť čisto vidovú predponu od lexikálnej, a ďalej otázka, či sa má čisto vidová predpona uvádzať (teda zopakovať) aj v rade lexikálnych predpôn na konci heslovej state;
- hlavne základové slovesá majú bohatý motivačný potenciál s rozličnými predponami, niektoré z predpôn majú potenciálny charakter, napr. slovesá s prefixom *do-* a významom „dokončenie činnosti“ sa dajú utvoriť takmer systémovo. Všetky predponové slovesá uvedené pri základovom slovese by sa museli v ďalších zväzkoch spracovať, to znamená aj tzv. potenciálne prefixálne slovesá, ku ktorým však nie je dostatok dokladového materiálu;
- vzhľadom na to, že spájateľnosť slovesa s konkrétnym prefixom sa nemala uvádzať k jednotlivým významom (ako je to v prípade slovesného vidu, napr. *cifrovať* – dok. k 2, 3 *vycifrovať*), ale celkovo k slovesu ako k lexéme, spôsobovalo to problémy, pretože niektoré predponové slovesá len formálne súvisia s daným základovým slovom, majú napr. metaforický význam (*dýchať* – *dodýchať*, *predýchať*; *česať* – *sčesať* vo význame „zbiť niekoho“). Vznikla otázka, či je oprávnené uvádzať ich v takomto prípade pri danom bezpredponovom slovese;
- k predponovým imperfektívam typu *doplácať*, ktoré vznikli na 2. stupni derivácie (*platiť* → *doplatiť* → *doplácať*), sme v etape, keď sme ešte uvádzali lexikálne prefixy, odporúčali zachytávať ako prefixálne deriváty aj distributívne slovesá utvorené prefixom *po-*, teda *podoplácať* ako výsledok 3. stupňa derivácie (*podopisovať*, *podopíjať*, *podonášať*, *podokresľovať*).

2.1.2. Predponové nedokonavé slovesá. Vzhľadom na 1. zväzok sem patria predovšetkým slovesá odvodené pomocou predpony *do-*, napr. *docvičovať*, *dočisťovať*, *dohliadať*, *dopisovať*, *doprosovať sa*, *dobudúvať*, *dotýkať sa*. Pri všetkých týchto slovesách sa uplatnil sufixálny, resp. transflexný postup tvorenia vidového korelátu:

do-cvič-i-t' – do-cvič-ov-a-t'

do-čist-i-t' – do-čist-ov-a-t'

do-bud-ov-a-t' – do-bud-ov-áv-a-t', do-bud-úv-a-t'

do-nies-t' – do-náš-a-t'

Tento typ vidových dvojíc bol relatívne jednoznačnejší. Ale aj tu sa uplatnilo odkazovanie na významy, napr.

dovárať -ra -rajú -raj! -ral -rajúc -rajúci -raný -ranie nedok. (čo) **1.** ▶ končiť prípravu (jedla) varom: *d. obed, polievku; starká ešte dovára halušky*

2. ▶ dodatočne variť: *d. dve porcie ryže pre nečakaných hostí;*

▣ dok. ↗ **dovaríť**

dovaríť -rí -ria dovar! -ril -riac -rený -renie dok. **1.** (čo; 0) ▶ dokončiť prípravu (jedla) varom; prestať variť: *d. lekvár, jedlo; dovarila, umyla riad; keď dovarím večeru, budem sa ti venovať*

2. (čo) ▶ celkom, úplne, na žiaducu mieru uvariť: *polievku treba ešte d.; zemiaky sú dovarené; pred dovarením pridáme maslo*

3. (čo) ▶ dodatočne uvariť; syn. privariť: *d. niekoľko zemiakov, dve porcie ryže; d. tri obedy;*

▣ nedok. k 1, 3 ↗ **dovárať**

2.2. Dokonavé slovesá ako heslové slová

Spracovanie dokonavých sloves ako heslových slov súvisí do istej miery aj s obmedzením hniezdovania, takže sa samostatne spracúva perfektívum aj imperfektívum z vidovej dvojice, napr.

dodržať -ží -žia dodrž! -žal -žiac -žaný -žanie dok. (čo) ▶ uskutočniť niečo slúbené, určené a pod.; syn. splniť, zachovať: *d. sľub, slovo; d. predpísanú lehotu; d. demokratické princípy; dodržanie zákazu parkovania; Rozhodoval sa, či dodržať predsavzatie, alebo urobiť kompromis.* [M. Švec]; *Už v prvom cvičení urobila zopár chybičiek, nedodržala tempo.* [V. Šikula];

▣ nedok. ↗ **dodržiavať, dodržovať, zried. i ↗ dodržiavať**

dodržiavať -ža -žajú -žaj! -žal -žajúc -žajúci -žaný -žanie nedok. zried. (čo) ▶ uskutočňovať niečo určené, slúbené a pod., dodržiavať, dodržovať: *Ak veľmoci nedodržiavajú nijakú morálku, ani my sa nesmieme správať podľa morálnych kázní.* [V. Mináč];

▣ dok. ↗ **dodržať**

dodržiavať -va -vajú -vaj! -val -vajúc -vajúci -vaný -vanie, **dodržovať** -žuje -žujú -žuj! -žoval -žujúc -žujúci -žovaný -žovanie nedok. (čo) ▶ uskutočňovať niečo slúbené, určené a pod.; syn. spĺňať, zachovávať: *d. zákony, pravidlá, predpisy, termíny; d. dohodu; d. denný režim; rozpočet treba d.; prísne d. diétu; Keby mal človek niečo dodržiavať väčšmi ako prikázania, tak len úctu k práci ľudských rúk.* [H. Zelinová];

▣ dok. ↗ **dodržať**

2.3. Obojvidové slovesá

Predstavujú jeden typ asymetrického dualizmu, keď dvom (lexikálno-gramatickým) významom zodpovedá jedna forma (*adresovať, dokladovať, fundovať, exploдоваť, akomodovať, cenzurovať, datovať, extrahovať, ažúrovať* a pod.). Dynamické

tendencie v jazyku spôsobujú, že postupne sa k nim začínajú vytvárať predponové vidové koreláty. SSSJ túto dynamiku zachytáva takým spôsobom, že dané sloveso označuje ako nedok. i dok. a na konci hesla uvádza informáciu o možnom dokonavom variante – dok. i, napr.

frankovať -kuje -kujú -kuj! -koval -kujúc -kujúci -kovaný -kovanie nedok. i dok.
 <tal.> pošť. (čo) ► vyplácať, vyplatiť poštovú zásielku, obyč. nalepením poštovej známky: *f. list; frankovaná zásielka;*

▣ dok. i ↗ **ofrankovať**

Ďalšie príklady: *blokovať – zablokovať* (letisko), *nablokovať* (nákup); *degenerovať – zdegenerovať, degradovať – zdegradovať, fakturovať – vyfakturovať, fasovať – vyfasovať, editovať – zeditovať, diskreditovať – zdiskreditovať, adaptovať – zadaptovať*, aj sufixálne *enterovať – enternúť*.

Väčšinou sú to opäť veľmi desémantizované predpony, ale aj zaraďovacie, ktoré korešpondujú s významom obojvidového slovesa, alebo sú to také predpony, ktoré sa používajú pri domácom ekvivalentom slovese, napr. *devastovať – zdevastovať* analogicky podľa *ničiť – zničiť*.

3. Záver

Riešenia týkajúce sa spracovania vidovej problematiky slovíes v prvom zväzku SSSJ súvisia koncepcne s prijatou zásadou obmedzeného hniezdovania, čo umožnilo rozpracovať imperfektívum a perfektívum samostatne a detailnejšie. Niektoré metodické závery sa korigovali aj počas editačných prác, napr. odstránila sa slovtvorná informácia o spájateľnosti daného slovesa s konkrétnymi prefixmi. Na druhej strane jednotlivé jednotky prostredníctvom uvádzania symetrickej vidovej korelácie na seba vidovo aj sémanticky odkazujú. Vidová súvzťažnosť sa zaznamenáva na úrovni lexémy, ak ide o vidovú dvojicu zodpovedajúcu si vo všetkých významoch polysémického slova, alebo na úrovni lexie, ak ide o vidovú dvojicu zodpovedajúcu si len v niektorých významoch polysémického slovesa – vtedy sa vidový korelát uvádza ku konkrétnemu významu.

Nie celkom uzavretými zostali problémy, ako napr. uvádzanie prefixálnych vidových dvojíc, konkrétne otázka, ako odlišiť čisto vidové prefixálne sloveso od lexikálneho slovesa utvoreného prefixáciou. Môže byť dostatočným kritériom iba vzájomná zameniteľnosť imperfektíva a perfektíva v totožnom kontexte, ako napr. *deliť – rozdeliť jablká podľa veľkosti?* Aké kritériá zvoliť na identifikáciu konkrétneho vidu v kontexte pri obojvidovom slovese? Za akých podmienok už možno prehodnotiť obojvidové sloveso na nedokonavé? Ako lexikograficky pristupovať k prípadom vidovej neutralizácie typu *Pije/vypije dve šálky kávy denne. Kto ten obraz maloval/namaloval?* Tieto otázky bude treba ešte zodpovedať v nasledujúcich zväzkoch slovníka.

Literatúra

- AVILOVA, Natalija S.: Vid glagola i semantika glagolnogo slova. Moskva: Nauka 1976. 328 s.
- DOLNÍK, Juraj: Mnohovýznamovosť a sémantické odvodzovanie. In: *Kultúra slova*, 1989, roč. 23, č. 10, s. 321–329.
- FURDÍK, Juraj: Motivačná intencia slova. In: *Slovenská reč*, 1998, roč. 63, č. 6, s. 321–329.
- FURDÍK, Juraj: Slovenská slovotvorba. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Náuka 2004. 200 s.
- HORECKÝ, Ján: Slovtvorná sústava slovenčiny. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1959, s. 7–74, 179–217.
- ISAČENKO, Alexander V.: Grammaticeskij stroj russkogo jazyka v sopostavleniji s slovackim. Morfológija II. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1960, s. 130–344.
- JANOČKOVÁ, Nicol: O kosémii predponových sloviess. In: *Slovenská reč*, 2002, roč. 67, č. 6, s. 321–329.
- JANOČKOVÁ, Nicol: Analýza spracovania sloviess v SSSJ so zreteľom na vidovú problematiku. Bratislava: Interný materiál JÚLŠ 2003a. 19 s.
- JANOČKOVÁ, Nicol: Dodatok č. 8/2003 spracovania slovesného vidu v SSSJ na základe Analýzy spracovania sloviess v SSSJ so zreteľom na vidovú problematiku a na základe pracovnej porady uskutočnenej 24. 6. 2003. Interný materiál JÚLŠ 2003b. 3 s.
- KOPEČNÝ, František: Slovesný vid v češtině. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1962. 145 s.
- KRÁTKY slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. 4., doplnené a upravené vyd. Bratislava: Veda 2003. 988 s.
- MASLOV, Jurij Sergejevič: Glagolnyj vid v sovremennom bolgarskom literaturnom jazyke. (Značenie i upotreblenie.) Moskva 1959. 184 s.
- MORFOLÓGIA slovenského jazyka. Red. J. Ružička. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akademie vied 1966. 896 s.
- ORAVEC, Ján: Tvorenie nedokonavého vidu v slovenčine. In: *Jazykovedné štúdie III*. Red. J. Ružička. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1958, s. 167–188.
- ORAVEC, Ján: Slovesný model v tvorení nedokonavého vidu. In: *Jazykovedné štúdie XII*. Red. Š. Peciar. Bratislava: Veda 1974, s. 103–117.
- ORAVEC, Ján – BAJZÍKOVÁ, Eugénia – FURDÍK, Juraj: Súčasný slovenský spisovný jazyk – Morfológia. Bratislava: SPN 1984. 232 s.
- PECIAR, Štefan: O homonymii predponových sloviess. In: *Slovenská reč*, 1961, roč. 26, č. 6, s. 337–354.
- PECIAR, Štefan: O homonymii slovesných predpôn. In: *Slovenská reč*, 1962a, roč. 27, č. 1, s. 3–22.
- PECIAR, Štefan: Distributívne slovesá v slovenčine. In: *Slovenská reč*, 1962b, roč. 27, č. 6, s. 334–345.
- PECIAR, Štefan: Slovesá typu pokašlávať, pofukovať. In: *Slovenská reč*, 1963a, roč. 28, č. 1, s. 32–44.
- PECIAR, Štefan: Obmedzovací význam predpony po- v slovenčine. In: *Slovenská reč*, 1963b, roč. 28, č. 2, s. 65–77.
- PECIAR, Štefan: Slovesá s predponou po- od dokonavých sloviess. In: *Slovenská reč*, 1963c, roč. 28, č. 4, s. 201–213.
- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesnej predpony s- v slovenčine. In: *Slovenská reč*, 1963d, roč. 28, č. 5, s. 268–280.

- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesnej predpony vy- v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 1965, roč. 16, č. 1, s. 38–50.
- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesnej predpony pri- v slovenčine. In: Slovenská reč, 1966a, roč. 31, č. 4, s. 203–211.
- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesnej predpony u- v slovenčine. In: Slovenská reč, 1966b, roč. 31, č. 5, s. 261–270.
- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesnej predpony na- v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 1967, roč. 18, č. 2, s. 138–150.
- PECIAR, Štefan: Vidová alternácia ie – á v slovenčine. In: Slovenská reč, 1968a, roč. 33, č. 2, s. 65–72.
- PECIAR, Štefan: Neproduktívne a nepravidelné vidové alternácie v slovenčine. In: Slovenská reč, 1968b, roč. 33, č. 3, s. 154–162.
- PECIAR, Štefan: Funkcie slovesných predpôn nad(o)-, pod(o)-, pred(o)- v slovenčine. In: Slovenská reč, 1968c, roč. 33, č. 4, s. 210–217.
- PECIAR, Štefan: Základné črty vidového systému v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1978, s. 383–399.
- POLDAUF, Ivan: Spojování s předponami při tvoření dokonavých sloves v češtině. In: Slovo a slovesnost, 1954, roč. 15, s. 49–65.
- POLDAUF, Ivan: Ještě k prostě vidovým předponám v češtině. In: Slovo a slovesnost, 1956, roč. 17, s. 169–172.
- SEKANINOVÁ, Ella: Slovesný vid a spôsob slovesného deja v slovenčine a ruštine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1978, s. 513–522.
- SEKANINOVÁ, E.: Sémantická analýza predponového slovesa v ruštine a slovenčine. Bratislava: Veda 1980. 200 s.
- SLOVNÍK slovenského jazyka. 6 zv. Red. Š. Peciar. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1959–1968.
- SLOVNÍK spisovného jazyka českého. I.–VIII. zv. Red. J. Bělič. (1989). 2., nezmenené vyd. Praha: Academia 1989.
- SLOVNÍK súčasného slovenského jazyka. A–G. Red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s.
- SMIRNOV, Lev Nikandrovič: Glagolnoje vidoobrazovanie v sovremennom slovackom literaturnom jazyke. Moskva: Nauka 1970. 216 s.
- SOKOLOVÁ, Miloslava: Didaktický pohľad na morfématickú analýzu v slovenčine. In: Slovenská reč, 1991, roč. 56, č. 5–6, s. 305–314.
- SOKOLOVÁ, Miloslava: Kapitoly zo slovenskej morfológie. Prešov: Slovacontact 1995. 180 s.
- SOKOLOVÁ, Miloslava – MOŠKO, Gustáv – ŠIMON, František – BENKO, Vladimír: Morfématický slovník slovenčiny. Prešov: Náuka 1999. 530 s.
- SOKOLOVÁ, Miloslava: Aspektológia v Regensburgu. In: Jazykovedný časopis, 2001, roč. 52, č. 2, s. 101–119.